

Pesten doen wij niet!

Visie, uitgangspunten en anti-pestprotocol Omnia College

Inhoudsopgave

Pesten doen wij niet!	1
Visie, uitgangspunten en anti-pestprotocol Omnia College	1
1. Wat is pesten?	3
1.1. Plagen en ruzie	3
1.2. Pesten van en door schoolpersoneel	3
1.3. Pesten als groepsprobleem	3
1.4. Digitaal pesten.....	4
2. Betrokken partijen	5
2.1. Gepeste leerling (slachtoffer).....	5
2.2. De pester (dader)	5
2.3. Andere schoolgenoten	6
3. Organisatie	6
3.1. De Vijfsporenaanpak	6
3.2. Rol van de leerkracht.....	7
3.3. Rol van de ouders	8
3.4. Samenwerking	8
3.5. Sancties.....	9
3.6. Preventieve maatregelen	9
Bijlage 1: E-mail naar ouders	10
Bijlage 2: Contract	11

Pesten doen wij niet!

Dit is het pestprotocol van het Omnia College; met ook aandacht voor digitaal pesten. Enerzijds bevat het richtlijnen bij geconstateerd pestgedrag; anderzijds staan er ook voorwaarden en activiteiten in die pesten kunnen voorkomen. We streven er daarom naar al het mogelijke te doen om pesten (zo vroeg mogelijk) de kop in te drukken. Onze school wil graag een veilige plek zijn voor leerlingen en personeel, een plek waar we ons thuis voelen. Het is van groot belang dat alle medewerkers van de school op de hoogte zijn van de inhoud van dit protocol en er ook naar handelen.

1. Wat is pesten?

'Iemand wordt gepest wanneer hij of zij herhaaldelijk en langdurig wordt blootgesteld aan negatieve handelingen door één of meer personen' (Dan Olweus). Deze definitie wordt regelmatig aangevuld met de volgende criteria:

- Bij pesten is er sprake van een negatieve bedoeling.
- De negatieve handelingen zijn structureel tegen dezelfde persoon gericht.
- Er is sprake van machtsongelijkheid.
- Het is moeilijk te stoppen/om er grip op te krijgen.

Socioloog en pedagoog Mieke van Stigt voegt aan deze definitie en criteria toe dat er meestal sprake is van een specifieke groepscontext waarin het pesten plaatsvindt. Deze context wordt gekenmerkt door een onveilige en negatieve basissfeer in de groep, waarbinnen een mindset bestaat over hoe gedacht wordt over anders zijn en wat geoorloofd gedrag is. Wie anders is, hoort er niet bij en mag gepest worden.

1.1. Plagen en ruzie

Als buitenstaander kan het gedrag van leerlingen die elkaar plagen of ruzie hebben er hetzelfde uitzien als bij pesten. Van plagen is echter sprake wanneer het gedrag niet structureel tegen dezelfde leerling gericht is en wanneer de machtsongelijkheid niet duidelijk aanwezig is. Het stopt vaak als de leerlingen aangeven dat ze het niet leuk vinden. De intentie is in het geval van pesten duidelijk negatiever. Als een leerling geplaagd wordt is geen sprake van uitsluiting, maar is de intentie juist om elkaar aan het lachen te maken.

Bij ruzie is er sprake van een conflict dat meestal gaat over een situatie of zaak. Het conflict is een uitwisseling van argumenten op een emotionele (boze) manier. In de meeste gevallen wordt een ruzie gewoon bijgelegd. Er is nauwelijks sprake van machtsongelijkheid; beide personen voelen zich sterk genoeg om de confrontatie aan te gaan.

1.2. Pesten van en door schoolpersoneel

Pesten speelt niet alleen onder leerlingen; ook leerkrachten kunnen elkaar of leerlingen pesten. Andersom kunnen leerlingen tevens hun leerkrachten pesten.

1.3. Pesten als groepsprobleem

Pesten lijkt iets tussen degene die pest en degene die gepest wordt, maar ontstaat vaak in de context van een negatieve groeps sfeer. Kinderen en jongeren zijn in hun proces naar volwassenheid op zoek naar grenzen. Die ruimte hebben ze nodig om te ontdekken waar maatschappelijke en persoonlijke

grenzen liggen en hoe je daarmee omgaat. In elke groep zijn normen, waarden, regels en overtuigingen en ontstaat er een hiërarchie. In het geval van gezond groepsgedrag zal iemand met afwijkend gedrag terechtgewezen worden met de bedoeling om diegene bij de groep te houden. Wordt iemand bij afwijkend gedrag terechtgewezen met de bedoeling buiten de groep gezet te worden, zodat de band tussen de anderen sterker wordt, dan kan gesproken worden van een sociaal onveilige groep. Voor iedereen in de groep is het dan onveilig, niet alleen voor degene die gepest wordt. Degenen die pesten moeten hun positie zien te behouden en zij hebben daarvoor bevestiging nodig van groepsleden. Degenen die mee lachen of zich op de achtergrond houden zijn bang zelf mikpunt te worden van het pesten. De verschillende rollen liggen namelijk niet vast; wie in een andere groep gepest is, kan zelf pestgedrag gaan vertonen om te voorkomen weer de zondebok te worden.

Normaal groepsgedrag kenmerkt zich door:

- het corrigeren van elkaar als iemand zich niet gedraagt volgens de groepsregels;
- bij het corrigeren de intentie te hebben om de groep bij elkaar te houden.

Onveilig groepsgedrag kenmerkt zich door:

- elkaar te corrigeren op groepsregels of normen die arbitrair zijn en die steeds weer ongunstig uitvallen voor het gedrag of het uiterlijk van een bepaalde klasgenoot;
- gedrag gericht op het vasthouden of versterken van de eigen positie in de hiërarchie;
- degenen die afwijken of zich niet kunnen verweren worden buiten de groep gezet.
- Dit is ook terug te zien aan lichaamstaal, gedrag en andere signalen. Bijvoorbeeld door: teruggetrokkenheid, weinig contact met andere leerlingen, angst naar school te gaan of onzeker, gauw prikkelbaar, nooit uitgenodigd worden op feestjes.

1.4. Digitaal pesten

Digitaal pesten is een groeiend probleem. Op het internet kan men namelijk een andere identiteit aannemen of volledig anoniem blijven, waardoor de grenzen van het pestgedrag worden verlegd. De volgende vormen van digitaal pesten komen het meeste voor:

- Schelden via chat, sms'jes of internetsites als Instagram en Facebook
- Het opzettelijk versturen van virussen
- E-mailbommen
- Het ongevraagd verspreiden van foto's en filmpjes
- Hacken en kraken
- Het schenden van de privacy

De effecten van digitaal pesten zijn voor jongeren vaak erger dan een andere vorm van pesten. Door het ontbreken van face-to-face contact is de drempel laag om agressieve en harde taal te gebruiken. Doordat de ouders vaak anoniem te werk gaan, is het moeilijk hen aan te pakken.

Ook bij cyberpesten kennen dader en slachtoffer elkaar meestal. Risicofactoren voor slachtoffers van cyberpesten zijn: meisjes, VMBO en veel op digitale media.

2. Betrokken partijen

2.1. Gepeste leerling (slachtoffer)

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben. Bovendien worden leerlingen pas gepest in situaties waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen; dus in onveilige situaties.

Een leerling die wordt gepest, praat er thuis en op school niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn: schaamte, angst dat de ouders met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt, het probleem lijkt onoplosbaar, het idee dat hij/zij niet mag klikken.

Een leerling zal niet altijd vertellen dat hij/zij (digitaal) gepest wordt. Daarom is het goed te letten op signalen. De volgende signalen *kunnen* het gevolg zijn van (digitaal) pesten:

- Teruggetrokkenheid, toename schoolverzuim, weinig contact met andere leerlingen
- Faalangst, negatief zelfbeeld, concentratieproblemen, maakt een sombere en / of angstige indruk
- Verminking van het lichaam, vage lichamelijke klachten, vermagering of in korte tijd veel aankomen, over zich heen laten lopen

Er kunnen veel oorzaken zijn voor deze signalen. Ga er niet direct van uit dat er sprake is van (digitaal) pesten. Neem de signalen echter wel altijd serieus.

Pesten kan ernstige gevolgen hebben voor het slachtoffer. Een aantal gevolgen kunnen zijn:

- Angst om naar school te gaan, verminderd gevoel van veiligheid op school
- Gevoel dat iedereen tegen je is, schaamte, faalangst, onderworpen gedrag
- Depressie, eetstoornissen, automutilatie (zelfverminking)
- Overwegingen of pogingen tot zelfdoding, wantrouwen van andere mensen

Bij digitaal pesten moet de gepeste leerling weten hoe hij/zij het digitaal pesten kan blokkeren.

2.2. De pester (dader)

Pesters zijn vaak de sterkeren in de groep. Zij zijn of lijken populair, maar zijn dat vaak niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en onkwetsbaar gedrag. Van binnen zijn ze vaak onzeker en ze proberen zichzelf groter te maken door een ander kleiner te maken.

Pesters krijgen vaak anderen mee, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig, want het slachtoffer vraagt er in hun ogen immers naar om gepest te worden. Daarnaast hebben pesters vaak een positieve blik op het gebruik van geweld.

Pesten kan een aantal oorzaken hebben:

- Een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te drukken.
- Het moeten spelen van een niet-passende rol.
- Een voortdurende strijd om de macht in de klas.
- Een niet-democratisch leefmilieu binnen de school; iemand is autoritair en laat op een onprettige wijze blijken dat hij de baas is. Dergelijke spanningen kunnen op een zondebok worden afgereageerd.

- Een gevoel van incompetentie op school (slechte cijfers of een laag niveau).
- Een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid) of juist een te sterk gevoel voor autonomie.
- Een negatief zelfbeeld, weinig eigenwaarde.
- Een problematische thuissituatie, negatief voorbeeldgedrag van ouders/verzorgers.

Pesten kan ook grote gevolgen hebben voor de pester: problemen met sociale relaties, positief staan tegenover het gebruik van geweld en een grotere kans in het criminele circuit terecht te komen. Vaak is de pester wel populair, maar niet geliefd.

2.3. Andere schoolgenoten

Hieronder worden er vier kort beschreven:

Meelopers zijn omstanders die incidenteel actief of passief meedoen met het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen, maar het kan ook zo zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te liften met de pester. Verder kunnen leerlingen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen.

Een *aanmoediger* doet graag mee met het gedrag van de dader en maakt deel uit van de populaire groep.

De *verdediger* kiest partij voor het slachtoffer. Hij troost het, vaak niet op het moment dat het slachtoffer wordt gepest, maar naderhand. Een verdediger is voor het slachtoffer erg belangrijk.

Een *buitenstaander* doet niets. Juist door het niets doen en zwijgen tolereert hij het pesten. De buitenstaanders vormen ongeveer een kwart tot bijna de helft van de groep. Ze voelen zich wel vaak schuldig over het feit dat ze niet in de bres springen voor het slachtoffer of hulp inschakelen. Het is belangrijk deze leerlingen tot verdedigers (helpers) te maken.

3. Organisatie

3.1. De Vijfsporenaanpak

Op het Omnia College maken we gebruik van de vijfsporenaanpak.

De vijfsporenaanpak is een benadering van pesten, gericht op de verschillende partijen die betrokken zijn: de gepeste leerling, de pester, de ouders, de schoolgenoten en de school.

Hier volgt een opsomming van mogelijkheden waarbij de school de vijf verschillende partijen die een rol spelen in een peestsituatie kan ondersteunen, gericht op het oplossen van het probleem.

1. Het bieden van steun aan de leerling die gepest wordt.
 - Naar de leerling luisteren en het probleem serieus nemen.
 - Met de leerling overleggen over mogelijke oplossingen.
 - Samen met de leerling werken aan oplossingen.
 - Waar nodig zorgen dat de leerling deskundige hulp krijgt, bijvoorbeeld een sociale vaardigheidstraining om weerbaar te worden.

- Zorgen voor vervolgesprekken

Bij digitaal pesten:

De effecten van digitaal pesten zijn voor jongeren vaak erger dan een andere vorm van pesten. Door het ontbreken van face-to-face contact is de drempel laag om agressieve en harde taal te gebruiken. Doordat de ouders vaak anoniem te werk gaan, is het moeilijk hen aan te pakken.

- Geef de leerling de tip om de pester te blokkeren en te verwijderen wanneer het om pesten via social media gaat. Voordat de leerling dit doet, moet hij/zij de gesprekken uitprinten die hij/zij gevoerd heeft met de pester. Deze gesprekken kunnen mogelijk als bewijsmateriaal dienen. - Vooral wanneer het gaat om een gesprek met een leerling na het signaleren van digitaal pesten: blij doorvragen! De leerling zal namelijk niet snel vertellen dat hij/zij gepest wordt of zelf pest.

2. Het bieden van steun aan de leerling die pest.
 - Luister goed naar de kant van het verhaal van deze leerling en neem dit serieus.
 - Bespreken wat pesten voor een ander betekent.
 - Helpen om op een positieve manier relaties te onderhouden met andere leerlingen.
 - Helpen om zich aan regels en afspraken te houden.
 - Laat de leerling zich veilig voelen; leg uit wat u als leerkracht gaat doen om het pesten te stoppen.
 - Stel grenzen en verbind daar consequenties aan.
 - Zorgen voor vervolg gesprekken.
3. Het bieden van steun aan de ouders.
 - Ouders die zich zorgen maken over pesten, serieus nemen.
 - Ouders op de hoogte houden van pestsituaties.
 - Advies geven over pesten en de manieren waarop pesten kan worden aangepakt.
 - De school werkt samen met de ouders om het pesten aan te pakken.
 - De school verwijst de ouders zo nodig naar deskundige ondersteuning/hulpverleners.
4. Het betrekken van de middengroep bij het pesten.
 - De mentor bespreekt met de klas het pesten en bespreekt de rol van alle leerlingen en die van de school hierin.
 - Overleg met de leerlingen over mogelijke oplossingen en over wat ze zelf en/of de klas kunnen bijdragen.
5. De algemene verantwoordelijkheid van de school.
 - De school zorgt dat de medewerkers voldoende informatie hebben over pesten in het algemeen en de aanpak van pesten op onze school.
 - De school werkt aan een goed beleid rond pesten, zodat de veiligheid van leerlingen binnen de school zo optimaal mogelijk is, waardoor een klimaat ontstaat waarin pesten bespreekbaar gemaakt kan worden.
 - De school brengt de huidige situatie rond het pestbeleid in kaart.

3.2. Rol van de leerkracht

Leerlingen/Leerkrachten kunnen zich melden bij de Anti-pestcoördinator.

De leerkracht heeft een grote invloed op de sfeer in een groep en laveert tussen ruimte geven voor grensverkennend gedrag en grenzen stellen om grensoverschrijdend gedrag te voorkomen. Een groepsproces doorloopt een aantal fases. Leerlingen die net bij elkaar in de klas zitten, kijken eerst de kat uit de boom en bepalen welke positie zij in kunnen nemen in de groep. Vervolgens wordt bij het innemen van de posities bepaald hoe er met elkaar omgegaan wordt en ontstaan (vaak onuitgesproken) regels. Dat kan gepaard gaan met botsingen en in een onrustige sfeer. De leerkracht is onderdeel van de groep en leerlingen verwachten dat hij of zij een leidersrol op zich neemt. Doet hij of zij dit niet, dan zullen leerlingen deze rol op zich nemen en bepalen zij welke normen gelden in de groep. Door niet af te wachten tot de groep normen vaststelt, maar deze in een vroeg stadium samen met de groep te formuleren, heeft de leerkracht de regie en voorkomt hij of zij een onrustige sfeer.

De leerkracht kan de volgende dingen doen om invloed te krijgen op pestgedrag:

- Realiseert u zich dat u hoe dan ook de norm bepaalt, ook als u niets doet, geen regels stelt en niet ingrijpt.
- Neem vanaf de eerste les de leiderschapsrol aan en stuur in een vroeg stadium de groepsnormering.
- Neem signalen of klachten van leerlingen of ouders over pesten altijd serieus.
- Maak het leerlingen makkelijk met vragen over pesten bij u te komen en verlaag de drempel door duidelijk te zijn over hoe u hiermee omgaat.
- Maak leerlingen bewust van hun eigen invloed op de sfeer in de groep en stuur daar ook op.
- Bent u mentor? Vervul een vertrouwensrol, zorg voor een *helicopterview* en deel de in de groep gemaakte afspraken met collega's.
- Blijf met collega's in gesprek over observaties, gevoelens en incidenten en stem met elkaar af welke interventies geschikt zijn binnen deze groep. Samen met uw collega's heeft u de puzzelstukjes aan informatie over wat er speelt in een groep in handen.

Erken dat ook in uw klas wordt gepest en geef toe als u even niet weet wat te doen, het zorgt voor relativering en maakt de stap naar het vragen van hulp kleiner. Pesten is een ingewikkeld proces en vindt ook nog meestal buiten uw zicht plaats. Niet de vinger kunnen leggen op wat er speelt, niet meteen weten hoe te handelen kan een onzeker gevoel geven en daar zal de groep op reageren. Onzekerheid met collega's delen creëert een klimaat waarin je je kwetsbaar naar elkaar op kunt stellen, waardoor je elkaar kunt ondersteunen en samen tot oplossingen kunt komen.

3.3. Rol van de ouders

Op de website van de school staat het beleid/protocol van de anti-pestcoördinator. Er wordt ook gevraagd aan de ouders om een actieve bijdrage te leveren bijvoorbeeld: Bespreek thuis de peestsituaties en koppel dit terug met de leerlingen en mentor of anti pest coördinator. Mocht er iets spelen omtrent pesten dan graag ingrijpen, als dit nodig is. Indien er een ernstige situatie of groot incident is brengen we ouders op de hoogte hiervan.

3.4. Samenwerking

De anti-pestcoördinator werkt samen met de mentor/teamleider en/of zorgcoördinator. Indien een leerling meerdere keren betrokken is geweest bij een incident wordt deze leerlingen mogelijk aangemeld bij het kleine ZAT. In geval van digitaal pesten kan ook de wijkagent/politie erbij gehaald worden voor advies en verdere stappen.

Alle meldingen die binnen komen bij de anti-pestcoördinator worden verwerkt in het leerlingvolgsysteem. Van elk gesprek wordt in het kort bijgehouden wat er besproken is en welke afspraken er volgen. Wanneer de APC contact heeft gehad met een leerling, worden ouders hiervan op de hoogte gebracht.

3.5. Sancties

Zodra een pester meerdere keren in aanraking is geweest met de anti-pestcoördinator of zorgcoördinator kunnen er sancties worden opgelegd aan de leerling.

Wanneer er sprake is van herhaaldelijk of zeer ernstig pestgedrag wordt er opnieuw een gesprek gevoerd met de leerling. School kan overgaan tot diverse sancties, gele/rode kaart, interne of externe schorsing. De sancties worden altijd in overleg met de diverse betrokkenen besproken bijvoorbeeld: mentor/teamleider/anti-pestcoördinator.

De school behoudt zich de vrijheid om van specifieke individuele gevallen af te wijken.

3.6. Preventieve maatregelen

Elke mentor bespreekt aan het begin van het schooljaar de algemene afspraken en regels in de klas. Het onderling plagen en pesten wordt hierbij genoemd en onderscheiden. Tevens bespreekt de mentor in zijn klas het pestprotocol. Ook wordt duidelijk gesteld dat pesten altijd gemeld moet worden en niet als klikken, maar als hulp bieden of vragen wordt beschouwd. Ook pestgedrag tijdens de reis van en naar school komt hierbij aan de orde!

Mentoren ontvangen verschillende materialen om preventief aan de gang te gaan met de klas.

Elke mentor brengt tijdens de mentorgesprekken pesten ter sprake, omdat de drempel in een éénop-één-gesprek lager ligt dan in een klassikaal gesprek.

In alle leerjaren wordt aandacht besteed aan (digitaal) pesten in één of meerdere (mentor)lessen. De leerlingen onderschrijven aan het eind van deze les(sen) een aantal met elkaar gemaakte afspraken.

Daarnaast zijn er jaarlijks informatielessen over (digitaal) pesten tijdens “de week van het pesten”. Er wordt dan in de vaklessen aandacht besteed aan pesten.

De docent heeft een voorbeeldfunctie. Onze negatieve uitlatingen richting een leerling kunnen pestgedrag veroorzaken.

Van de gesprekken rond pesten worden aantekeningen gemaakt, die door de anti-pestcoördinator of de mentor worden geregistreerd in SOM van zowel de leerling die pest als van de leerling die gepest wordt (objectieve feiten).

Bijlage 1: E-mail naar ouders

Standaard mail naar ouders (voorbeeld)

Beste ouders/verzorgers van (naam),

Op (naam dag en datum) heeft er een gesprek plaats gevonden tussen uw dochter/zoon en de antipestcoördinator. De reden van dit gesprek is een pestgeval tussen klasgenoten/schoolgenoten/oudere/jongere jaars leerlingen.

De anti-pestcoördinator gaat in gesprek met de(ze) leerling(en). Met uw zoon/dochter is het volgorde afgesproken (rust, vervolg gesprek in week ...enz).

Met vriendelijke groet,

Annelies de Groot

Anti-pestcoördinator Omnia College

Op dinsdag spreekuur van 11.00-12.30 uur

Bijlage 2: Contract

Contract “veilig in school”

Ik vind dat iedereen zich veilig moet voelen in school. Daarom houd ik mij aan de volgende afspraken:

- Ik accepteer de ander zoals hij of zij is en ik discrimineer niet
- Ik scheld niet en doe niet mee aan uitlachen en roddelen
- Ik blijf van de spullen van een ander af
- Als er ruzie is speel ik niet voor eigen rechter
- Ik bedreig niemand, ook niet met woorden
- Ik neem geen wapens of drugs mee naar school
- Ik gebruik geen geweld
- Als iemand mij hindert, vraag ik hem of haar duidelijk daarmee te stoppen • Als dat niet helpt, vraag ik een docent om hulp

BIJLAGE 3 Pestprotocol (handelingen) Na een melding van (digitaal) pesten:		
Actie?	Door wie?	Uitgevoerd?
1. Een gesprek met de gepeste en eventueel de pester (elk apart). Evt. laten opschrijven.	Mentor	
2. Eventueel een gesprek met de gepeste en de pester samen om tot een goede oplossing te komen. Bespreek evt. gelijk het vervolgtraject voor als het pesten zich herhaalt.	Mentor	
Na herhaling pesten / escalatie:		
3. Bij het escaleren van problemen / blijvende problemen melden aan anti-pestcoördinator, teamleider(s) en eventueel docenten van de leerling(en).	Mentor	

4. Bij het escaleren van problemen / blijvende problemen: ouders worden op de hoogte gesteld en geïnformeerd over het vervolg (teamleider/ APC). Mogelijk ouders betrekken bij de oplossing.	Mentor
5. Indien nodig: Gesprek met de klas (herstellen groeps sfeer / benadrukken verantwoordelijkheid elke leerling in de klas).	Mentor / (eventueel APC ondersteunen)
6. Een gesprek met de gepeste en de pester (elk apart) of gelijk met beiden.	APC / teamleider → vastleggen
7. Bij contact met de pester is het doel drieledig: - Confronteren (zie bijlage 3). - Mogelijke achterliggende problematiek op tafel krijgen. - Helderheid geven over het vervolgtraject bij herhaling van pesten.	APC / teamleider
8. Bij contact met de gepeste wordt gekeken of hij / zij bepaald gedrag vertoont, waardoor hij / zij een gemakkelijk doelwit vormt voor pesters.	APC / teamleider
9. Zo nodig adviseren (pester en gepeste) hulp van / door vertrouwenspersoon / ZAT/ externe hulp.	APC / teamleider
10. Betrokken ouders op de hoogte stellen (evt. advies ZAT / verzoek met hun kind te praten / op de hoogte stellen van het vervolgtraject).	APC / teamleider
11. Terugkoppelen informatie naar de mentor(en) en evt. docenten.	Apc / teamleider
12. Aanmelding ZAT (na overleg met ouders).	Mentor
13. Als de geboden hulp / ondersteuning / begeleiding niet helpt Pasvorm aanvraag overwegen.	Teamleider